

București — centru al mișcării de solidaritate internațională a proletariatului român (1921-1939)

În perioada interbelică proletariatul român alături de care s-au înregimentat numeroase alte forțe progresiste și democratice, sub conducerea P.C.R., a continuat și ridicat pe o treaptă mai înaltă cele mai bune tradiții patriotice și internaționaliste ale mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră. În șirul mărețelor tradiții revoluționare ale clasei muncitoare din România se înscriu la loc de cinste acțiunile oamenilor muncii din București, de solidaritate cu lupta proletariatului din alte țări. Capitala a constituit în permanență o prezență activă în cadrul manifestărilor internaționaliste organizate și conduse de Partidul Comunist Român în sprijinul muncitorimii de pretutindeni.

Solidaritatea s-a afirmat când proletariatul din alte țări a dobândit succese împotriva aceleiași vrăjmaș. Oamenii muncii din București au dat dovadă de înțelegere frățească atunci când mari primejdii s-au abatut asupra maselor muncitoare din diferite țări. Ei s-au convins din propria experiență — îndeosebi în eroicul și singerosul an 1933 — că solidaritatea internaționalistă constituie o condiție de bază a victoriei împotriva dușmanului comun — clasele exploatare.

Muncitorimea din Capitală a simțit la fel ca proletariatul din întreaga țară sprijinul frățesc al forțelor revoluționare și democratice din alte țări. „Comuniștii români — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea la Adunarea solemnă consacrată aniversării semicentenarului glorios al Partidului Comunist Român — au văzut întotdeauna în acest sprijin o expresie a relațiilor de strinsă solidaritate internaționalistă dintre partidul nostru și celelalte detașamente revoluționare ale clasei muncitoare, ale celor ce muncesc, un izvor nesecat de îmbărbătare în lupta pentru eliberarea națională și socială a poporului, pentru victoria cauzei socialismului în patria noastră”¹.

Privite în totalitatea lor, acțiunile internaționaliste desfășurate în Capitală adaugă noi elemente și trăsături distinctive la tabloul național al mișcării de solidaritate cu lupta clasei muncitoare de peste hotare. Din istoria glorioasă a acestor tradiții vom prezenta în comunicarea de față unele aspecte dintre cele mai semnificative, pentru a releva rolul Bucureștiului ca centru pivot al mișcării de solidaritate internaționalistă a proletariatului român.

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 5, Editura politică, București, 1971, p. 927—928.

Un element dominant al solidarității de clasă a muncitorimii din Capitală, condusă de partidul comunist, în primii ani de la crearea sa, a fost popularizarea în masele largi ale poporului a înfăptuirilor primului stat socialist, munca susținută desfășurată în vederea stabilirii de către România a unei politici de bună vecinătate față de Rusia Sovietică. Ideea prieteniei româno-sovietice a străbătut continuu ca un fir roșu activitatea organizației P.C.R. din localitate.

Se știe că lupta îndelungată a muncitorilor și țăranilor sovietici împotriva reacțiunii interne și a intervenției imperialiste străine, pentru apărarea și consolidarea tinărului stat socialist a adus după sine nenumărate suferințe și privațiuni materiale de tot felul. Pe fondul acestei situații s-au grefat efectele dezastruoase ale unor ani secetoși. Campania internațională de sprijinire a sinistraților din Rusia a avut un puternic ecou în România. În București au găsit o largă răspândire listele de subscripție pentru ajutorarea populației nevoiașе din țara vecină de la răsărit. Sub titlul: „Pentru copiii înfometați din Rusia”, ziarul „Socialismul” indica în vara anului 1922 pentru Capitală suma de 22.732,50 lei obținută din colecte efectuate printre muncitori cu ocazia unor excursii, donații personale etc.²

Intellectualii de prestigiu au luat parte la activitatea organizației „Amicii U.R.S.S.” și a „Societății pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică”³. Populația a făcut o primire călduroasă aviatorilor și parașutiștilor sovietici sosiți la mitingul aviatic de la Băneasa, organizat în octombrie 1935⁴. Într-o scrisoare iscălită de un grup de muncitori de pe șantierul Legației U.R.S.S., adresată celor ce muncesc din Țara Sovietică cu prilejul zilei de 7 Noiembrie 1939, erau exprimate sentimentele de prietenie și stimă față de constructorii socialismului victorios. „În această mare zi a întregului proletariat — se arăta în scrisoare — preamărim memoria eroilor noștri căzuți la datorie. Cu fața la dușman, cu gândul la datorie, vă simțem frați și tovarăși. Trăiască revoluția proletară! Trăiască U.R.S.S.!”⁵.

Masele populare au luat parte la mișcarea internațională de sprijinire a luptei proletariatului și poporului italian împotriva instaurării dictaturii mussolinienne (octombrie 1922), înfierând atrocitățile săvârșite de căpeteniile fasciste din Italia. Alături de comuniști, socialiștii s-au ridicat în apărarea victimelor fascismului italian. Într-un salut al Partidului socialist din România, secțiunea București, către Partidul socialist italian, trimis după asasinarea lui Giacomo Matteotti (iunie 1924), se arată că: „Organizația socialistă a Capitalei românești trimite tovarășilor italieni greu încercați prin această pierdere, salutul său de îmbărbătare și solidaritate frățească și socialistă”. În salut se condamna „sistemul de singeroasă teroare pe care fascismul asasin îl practică împotriva muncitorimii conștiente”⁶. La împlinirea a doi ani de la asasinarea lui Matteotti, aceeași organizație muncitorească, sublinia că: „Viața

² Socialismul din 20 august 1922.

³ Titu Georgescu, *Organizații de masă legale conduse de P.C.R. 1922—1934*, Editura politică, București, 1967, p. 222.

⁴ E. Karpescenko, *Uniunea Sovietică și România*, în *Noua Vremea* din 6 iunie 1969, p. 12.

⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., anul 1939, fondul nr. 1, mapa nr. 87, fila 2.

⁶ *Lumea nouă* din 29 iunie 1924.

lui Giacomo Matteotti, neînfricoșatul militant socialist italian rămîne — în profida teroarei guvernamentale — simbolul luptei pentru mai bine a maselor exploatate și asuprite iar moartea lui de martir un veșnic imbold de rezistență față de fascismul prădălnic și barbar, precum și de luptă pentru libertate și socialism”⁷.

Oamenii muncii au protestat cu tărie împotriva internării și executării în S.U.A. a lui Nicola Sacco și Bartolomeo Vanzetti în august 1927. Într-o scrisoare trimisă ministrului Statelor Unite ale Americii la București pentru a fi adusă la cunoștința guvernului american, Sindicatul muncitorești cerea anularea pedepsei cu moartea pronunțată împotriva celor doi muncitori nevinovați. Scrisoarea reproducea conținutul unei moțiuni: „Pentru Sacco și Vanzetti”, adoptată de muncitorimea întrunită în sala Sindicatelor Unitare, în ziua de 6 august 1927. În moțiune se menționa că muncitorimea din Capitală „se alătură la protestul unanim al muncitorimii și intelectualității din lumea întreagă împotriva condamnării la moarte a muncitorilor Sacco și Vanzetti”, sentință izvoiră „numai dintr-un odios interes de clasă față de doi luptători ai clasei muncitoare”⁸.

Muncitorii bucureșteni s-au situat în primele rinduri ale acțiunilor de solidaritate cu conducătorii comuniști unguri, Imre Sallai și Sándor Fürst, executați de horthyști în iulie 1932. În zilele de 1 august și 22 septembrie 1932 în fața Legației Ungariei s-au desfășurat impresionante demonstrații muncitorești împotriva asasinării lui Sallai și Fürst⁹. În cartea intitulată: „...-Adu-ți aminte, proletare !-”. Procesul lui Sallai Imre și Fürst Sándor”, apărută la Budapesta în 1962, sub semnătura lui Domokos József, sînt descrise în cuvinte emoționante manifestările internaționaliste din București, pentru victimele regimului horthyst din capitala Ungariei.

În condițiile cînd în Germania fusese instaurată dictatura lui Hitler, iar fascismul începea să amenințe continentul european, eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști din ianuarie-februarie 1933, numărîndu-se printre primele acțiuni de amploare ale proletariatului mondial contra fascismului, au constituit un mesaj internaționalist adresat clasei muncitoare de pretutindeni. Astfel se explică ecoul puternic pe care aceste lupte l-au avut dincolo de fruntariile țării, neliniștea, ostilitatea și deruba provocată de ele în cercurile reacțiunii interne și externe, proporțiile și intensitatea mișcării internaționale de solidaritate și sprijin¹⁰. Este un titlu de mîndrie pentru proletariatul bucureștean că, sub conducerea partidului comunist, s-a afirmat pe arena politică națională și internațională cu vigoare și ca militant activ și consecvent împotriva fascismului — cea mai reacționară forță cunoscută în istorie.

Luminoase pagini de epopee în cronică luptei antifasciste din România sînt acțiunile desfășurate în Capitală împotriva terorii hitleriste din Germania, pentru salvarea victimelor nazismului. În prezența a nume-

⁷ Adeverul din 12 iunie 1928.

⁸ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 32, vol. 1, fila 292.

⁹ Domokos József, „Emlékezz, proletár !. Sallai Imre és Fürst Sándor pere, Kosuth Könyvtár”, Budapesta, 1962, p. 241.

¹⁰ Vezi detalii: Augustin Deac, Gheorghe Matei, *Februarie 1933. Ecoul internațional*, Editura științifică, București, 1967.

roși oameni ai muncii — comuniști și social-democrați — s-au ținut o serie de conferințe pe tema: „Incendierea Reichstagului și procesul de la Lipsca”, prilejuind afirmarea solidarității cu Gh. Dimitrov și ceilalți revoluționari întemnițați¹¹. Un viț ecou au stîrnit în rîndurile celor ce muncesc chemările comuniștilor de a lupta pentru eliberarea lui E. Thälmann și a altor militanți antifasciști germani arestați și torturați de naști. Profesorul dr. Heinrich Ghemkow, director adjunct al Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al Partidului Socialist Unit din Germania, arăta recent în studiul: „Tradițiile luptei comune ale mișcării muncitorești” revoluționare germane și române” că: „Noi, comuniștii germani, nu vom uita niciodată ajutorul frățesc al tovarășilor noștri de clasă români în lupta împotriva barbariei hitleriste. Această solidaritate s-a evidențiat în numeroase demonstrații de protest în fața consulatelor germane din București și Cluj, în grevele muncitorilor din porturi la apariția vapoarelor germane cu steagul fascist...”¹². Mișcarea comunistă și muncitorească și-a manifestat sprijinul față de insurecțiile antifasciste din Austria și Spania (1934). O deosebită simpatie pentru proletariatul austriac au dovedit muncitorii de la Atelierele C.F.R. „Grivița”, fabrica „Cehoslovaca”, fabrica de chibrituri Filaret, uzina de gaz, fabrica „Zimmer” etc. care și-au exprimat public protestul împotriva înăbușirii în sine a luptelor de clasă din Austria¹³. În ședința din 4 martie 1934 a secțiunii București a Uniunii tineretului muncitor socialist s-a hotărît ca tinerii să cedeze salariul pe o zi pentru ajutorarea victimelor teroarei din Austria¹⁴. Secțiunea femeilor muncitoare a organizat festivaluri literare și ceaturi pentru procurarea de fonduri destinate aceluiași scop¹⁵. Deosebit de puternică a fost demonstrația maselor populare făcută în fața Legăției Spaniei la 14 aprilie 1935. Ziarul „Scînteia” descriind această manifestație, în cursul căreia au fost sparte geamurile legației, nota: „Pereții legației au fost acoperiți cu inscripții de protest împotriva împușcării revoluționarilor din Asturia și împotriva regimului de tortură din închisorile spaniole”¹⁶. Opinia publică din Capitală a primit cu satisfacție victoria Frontului popular din Franța în alegerile parlamentare din 1936, sperînd că aceasta va întări rîndurile mișcării antifasciste pe plan european, fermitatea Franței în îndeplinirea angajamentelor asumate privind securitatea țărilor din centrul și estul continentului nostru. Sub îngrijirea Cercului de studii sociale „Ștefan Gheorghiu” a apărut în 1937 broșura: „Înfăptuirile unui guvern de Front popular. (După un an de guvernare în Franța)”¹⁷, în care erau popularizate realizările obținute pe plan social-politic în Franța republicană în primul an al guvernării Frontului popular¹⁸.

¹¹ Lumea nouă din 5 și 26 noiembrie 1933.

¹² Anale de istorie, nr. 3/1971, p. 96.

¹³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 438, fila 68; Steagul roșu, nr. 2 din 1934; Scînteia, nr. 4 din martie 1934; Lumea nouă din 25 septembrie 1934.

¹⁴ Lumea nouă din 11 martie 1934.

¹⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 430, fila 117; Lumea nouă din 25 martie și 1 aprilie 1934.

¹⁶ Scînteia din 10 mai 1935.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., anul 1937, fondul nr. 182, mapa nr. 63.

În timpul vizitei la București a ministrului de externe Yvon Delbos (decembrie 1937), populația a făcut o primire cordială reprezentantului guvernului republican francez. Ziarul „Scinteia” releva cu satisfacție că „Democrația românească a făcut o frumoasă primire trimisului unui guvern de front popular”¹⁸.

Organizația locală P.C.R. susținând cu consecvență lupta popoarelor pentru libertate, democrație și independență națională a mobilizat oamenii muncii la acțiuni de sprijinire a națiunilor amenințate sau cotochite de agresorii fasciști. În 1935 când Mussolini a invadat Etiopia, o delegație de muncitori formată din Vasile Bigu, președintele sindicatului C.F.R. și I. Turcu, secretarul sindicatului, s-a prezentat trimisului Etiopiei, Marcos Berhane, sosit în vizită la București de la Ankara, și i-a înmănat „un mesaj de simpatie și solidaritate din partea miilor de muncitori ceferiști”¹⁹.

Trecând peste barierele ridicate de oficialitățile vremii și biruind multe greutăți peste hotare, numeroși patrioți din localitate au plecat în Spania ca voluntari în brigăzile internaționale pentru a lupta cu arma în mână, alături de republicani împotriva fascismului. Printre cei dintâi voluntari antifasciști care au ajuns în Spania se numără Nicolae Cristea, membru în biroul Comitetului de partid al Capitalei, Marin Chilom, muncitor la fabrica „Vulcan”, Nicolae Roșu, lăcătuș la uzinele „Malaxa”, care s-au acoperit de glorie pe cimpul de luptă, ultimul a murit eroic în 1938 lângă Pobleta²⁰. În cuvinte calde, pline de înțeles, participanții la luptele pentru apărarea Spaniei republicane ca Stan Minea, Mihail Florescu, Dumitru Maxim, Ion Mutulescu, Aurel Stancu²¹ și alții vorbesc cu mândrie despre faptele de arme la care au luat parte împreună cu alți fii credincioși ai clasei muncitoare, ai poporului nostru.

O formă a mișcării de solidaritate a constituit-o stringerea de ajutoare materiale pentru republicanii spanioli. Ca urmare a activității desfășurate de Comitetul pentru ajutorarea Spaniei din Capitală, după relațiile ziarului „Steagul roșu”, organul P.C.R., secțiunea București, în toamna anului 1936, în câteva luni, au fost adunați aproape 300.000 lei pentru sprijinirea poporului spaniol²². Cu ocazia Anului Nou 1937 s-au organizat 50 de revelioane muncitorești, prilejuind stringerea a 200.000 lei pentru ajutorarea Republicii Spaniole²³.

Opinia publică progresistă a înfierat anexarea Austriei de către Germania hitleristă în martie 1938. „Știrile cu privire la evenimentele din Austria — scria ziarul „Universul” — au produs în Capitală o profundă emoție. Pînă noaptea târziu, atît din Capitală, cît și din alte orașe ale țării se cereau telefonic redacției ziarului nostru relații asupra evenimentelor din Austria”²⁴.

¹⁸ Scinteia din 15 decembrie 1937.

¹⁹ Valul, din 21 octombrie 1935.

²⁰ Voluntari români în Spania, 1936—1939. Amintiri și documente, Editura politică, București, 1971, p. 470—483; 501—505.

²¹ Op. cit., p. 112—172, 236—249, 302—312.

²² Steagul roșu din 13 decembrie 1936.

²³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 199, fila 240.

²⁴ Universul din 13 martie 1938.

În toamna aceluiași an și în primăvara lui 1939 majoritatea covârșitoare a populației și-a manifestat sub forme variate solidaritatea cu Republica Cehoslovacă, victima agresiunii naziste. Aproape o sută de muncitori din cartierul Grant declarau răspicat într-o scrisoare apărută în ziarul „Lumea românească”: „Asigurăm cu toată dragostea noastră de adevărați democrați că vom fi alături de poporul cehoslovac pentru apărarea democrației”²⁵. Publicistul egiptean Hussein Fahmi, martor ocular al evenimentelor vremii își depăna în 1968 amintirile despre România în ziarul „Al Akhbar”, scriind printre altele: „Cînd am sosit la București situația era încordată la extrem... Poporul român s-a ridicat împotriva nazismului și în favoarea solidarității româno-cehoslovace atunci cînd Cehoslovacia a fost ocupată de nemici”²⁶.

Cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Mai 1939, printr-o vastă muncă de organizare, desfășurată sub conducerea unor cunoscuți activiști ai P.C.R. cu prestigiu în mase, ca: Nicolae Ceaușescu, Ilie Pintilie, Constantin David, partidul a reușit să transforme demonstrațiile muncitorești din Capitală în mari manifestații antihitleriste, de solidaritate cu lupta popoarelor din alte țări împotriva fascismului și războiului²⁷. Muncitorimea din București s-a afirmat încă odată ca o puternică redută a mișcării antifasciste naționale și internaționale. Pe bună dreptate revista de largă circulație pe plan mondial „Rundschau” sublinia că: „Manifestațiile de 1 Mai din București și provincie arată creșterea activității antifasciste a maselor, precum și o creștere a influenței partidului comunist și a capacității sale de a mobiliza masele”²⁸.

După declanșarea celui de-al doilea război mondial, cetățenii polonezi care s-au refugiat din fața invaziei Reichului hitlerist în România, s-au bucurat de o primire prietenească și de sprijinul populației din București. În oraș a funcționat un liceu frecventat de zeci de elevi polonezi, cu profesori polonezi subvenționați de oficialitățile locale. Organele de resort românești au continuat să vizeze pașapoartele cu nume schimbate emise refugiaților polonezi de către Ambasada polonă în scopul plecării lor în alte țări²⁹.

Mișcarea de solidaritate internațională desfășurată în Capitală sub conducerea P.C.R., a îmbogățit experiența glorioasă a luptei proletariatului român, a lărgit tradițiile sale revoluționare din perioada interbelică, situîndu-se printre momentele de seamă din istoria contemporană a patriei. În contextul preocupărilor actuale ale partidului nostru pentru dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, pentru formarea omului nou, constructor al socialismului, pentru ridicarea nivelului activității politico-ideologice și educative corespunzător acestor cerințe, evocarea tradițiilor patriotice și internaționaliste ale proletariatului bucu-reștean, capătă o deosebită semnificație, constituind pentru tineret, ca

²⁵ *Lumea românească* din 23 septembrie 1938.

²⁶ *Al Akhbar* (Cairo) din 23 mai 1968.

²⁷ Olimpiu Matichescu, Elena Georgescu, *1 Mai în România, București, 1970*, p. 275 și urm.

²⁸ *Rundschau* (Basel) din 25 mai 1939.

²⁹ Aurel Loghin, Dumitru Tuța, *Sprijinul acordat de România refugiaților polonezi în anul celui de al doilea război mondial*, în *Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.*, nr. 4/1968, p. 40, 46, 49.

și pentru toți oamenii muncii, o pildă de devotament față de cauza clasei muncitoare din propria țară și de pretutindeni, de înaltă pasiune revoluționară în lupta pentru triumful idealurilor ei sociale și naționale, a celor ce muncesc din întreaga lume.

Bucarest-centre du mouvement de solidarité internationale du prolétariat roumain (1921—1939)

RÉSUMÉ

Au rang des grandioses traditions révolutionnaires de la classe ouvrière de Roumanie à une place d'honneur se trouvent les actions des ouvriers de Bucarest, de solidarité avec la lutte du prolétariat des autres pays. La capitale a constitué en permanence une présence active dans le cadre des manifestations internationales organisées et conduites par le Parti Communiste Roumain à l'aide des ouvriers de partout, dans la période d'entre les deux guerres.

L'auteur présente des dates et des faits historiques, accompagnés de commentaires et de conclusions concernant le mouvement de solidarité du prolétariat bucarestois avec le premier état socialiste victorieux, avec les victimes de la réaction et du fascisme en différents pays, avec la lutte antifasciste, pour l'indépendance et la souveraineté nationale, déployée par les peuples du monde dans la quatrième décennie de notre siècle. L'expérience de la classe ouvrière de la capitale — centre pivot des actions de solidarité prolétaire de Roumanie — a mis en évidence le fait que l'internationalisme constitue une condition de base de la victoire contre l'ennemi commun — les classes exploitatrices.